

EXAMENSARBETE

Hösten 2007

Lärarytbildningen

Att väcka läslust

En studie av skolans skönlitteratur och elevers intresse för skönlitteratur

Författare
Petra Friberg
Cecilia Linder

Handledare
Carita Lundmark

www.hkr.se

Att väcka läslust

En studie av skolans skönlitteratur och elevers intresse för skönlitteratur

Abstract

Detta är en uppsats som handlar om hur utbudet av skönlitteratur i skolan stämmer överens med elevernas val av skönlitteratur och om hur det påverkar läslusten. Pedagogens roll tas upp eftersom det är hon eller han som påverkar vilka böcker som läses i skolan. Att man som pedagog har svar på de didaktiska frågorna vad och varför och att utbudet av litteratur i skolan till viss del speglar det eleverna efterfrågar, är båda viktiga aspekter i att gynna läslusten. Olika teorier om hur och varför man ska läsa presenteras för att dels visa hur man sett på skönlitteratur tidigare, dels för att de tillsammans skapar en bredare anledning till att läsa. Elevers efterfrågan har vi fått fram genom att utföra en enkät i årskurs åtta och nio i grundskolan och ett och två på gymnasiet. Resultatet är relativt positivt då det visar sig att eleverna inte är helt avogt inställda till litteraturen som finns. Resultatet visar dock att det finns vissa markanta skillnader i utbud och efterfrågan som skulle kunna åtgärdas.

Ämnesord: Skönlitteratur, läslust, urval, utbud, didaktiska frågor, identifikationsläsning

INNEHÅLL

INNEHÅLL.....	5
1. Inledning.....	7
1.1 Bakgrund.....	7
1.2 Syfte.....	8
1.3 Relevans.....	8
1.4 Disposition.....	8
2. Forskningsbakgrund.....	9
2.1 Läslusten.....	9
2.2 Didaktiska utgångspunkter.....	9
2.3 Pedagogiska teorier.....	11
2.3.1 Teorier om läsning och utbildning.....	11
2.4 Det skönlitterära urvalet.....	12
2.4.1 Valet.....	12
2.4.2 En tillbakablick på vad som präglat synen på litteratur.....	13
2.5 Skönlitteraturen som möjlighet.....	14
2.6 Problemformulering.....	15
3. Metod.....	16
3.1 Skolorna.....	16
3.2 Litteraturutbudet.....	16
3.3 Enkäten.....	17
3.4 Forskningsetik.....	18
4. Resultat.....	19
4.1 Undersökning av litteraturbestånd.....	19
4.1.1 Skolbibliotek.....	19
4.1.2 Klassrumsuppsättningar.....	19
4.2 Elevernas enkätsvar.....	21
5. Diskussion.....	28
5.1 Metoden.....	28
5.2 Resultatet.....	28
6. Sammanfattning.....	31
6. Sammanfattning.....	31
7. Slutsats.....	32
8. Referenslista.....	33
Tryckta källor.....	33
Internetkällor.....	34
Bilaga 1.....	35
Bilaga 2.....	36

1. Inledning

Det är en konst att introducera böcker för barn, men det är få moment inom ämnet svenska som är så stimulerande att arbeta med. Den mödan läraren lägger ned på sin introduktion, sitt bokprat, får hon eller han mångfalt igen när elevernas ögon börjar lysa och när de kastar sig över den bok man just presenterat. Det är en konst att väcka elevers intresse för en bok. (Amborn & Hansson, 2002, s. 34)

1.1 Bakgrund

Vi har valt att undersöka hur urvalet av skönlitteratur i skolan påverkar elevers läslust eftersom många elever går igenom hela sin skolgång med en inställning att skönlitteratur och läsning är det tråkigaste som finns. En del elever har inte läst mer än några få böcker när de slutar skolan. Vår uppfattning är att elever läser mindre idag än de gjorde tidigare, skolresultaten i läsning har även försämrats. Detta är en utveckling som lärare bör ta på allvar. En av skolans viktigaste uppgifter är att skapa goda möjligheter för barns läsutveckling. Att läsa skönlitteratur är något som utvecklar elevers förståelse och empati för både sig själv och andra människor. ”Lev många liv, läs många böcker” (Astrid Lindgren i Amborn & Hansson, 2002 s.5).

I *Läslust och lättläst* (Ahlén, 2005) kan man läsa om en undersökning som Ulla Johansson-Smaragdi har gjort. Hon menar att det finns en stor grupp barn och ungdomar som inte läser alls och att den gruppen har ökat. Ahlén (2005) menar att för att elever ska hitta läslust och bli läsande människor måste de få hjälp med detta. De menar också att man ska stödja elever i deras utveckling inom skönlitteratur och ta vara på de olika saker som skönlitteratur ska ge upphov till så som kreativitet och tankearbete.

”Skolan skall i sin undervisning i svenska sträva efter att - eleven utvecklar sin fantasi och lust att lära genom att läsa litteratur samt gärna läser på egen hand och av eget intresse” (Kursplan i svenska för grundskolan, skolverket 2007). Amborn & Hansson (2002) pratar om att fånga läslusten. Men istället för att ”fånga läslusten” (s. 20) bör man kanske istället skapa läslust och låta den ta sina egna vägar. Vår åsikt om hur man skapar läslust är att få eleverna intresserade för att läsa och när väl det intresset är väckt bör man fortsätta att uppmuntra det genom att låta eleverna vara med och påverkar vad de ska läsa.

Skönlitteratur ger elever ett rikare ordförråd, språkliga förebilder och ett bättre språk som kommer att hjälpa dem i deras utveckling. Kan man få elever intresserade av att läsa så varar det förmodligen hela livet. Enligt kursplanen är målet med svenskundervisningen att eleverna ska få ett intresse för skönlitteratur men även att de i framtiden vill läsa skönlitteratur.

”Skönlitteraturen, filmen och teatern öppnar nya världar och förmedlar erfarenheter och upplevelser av spänning, humor, tragik och glädje. Skönlitteratur, film och teater hjälper människan att förstå sig själv och världen och bidrar till att forma identiteten.” (Skolverket, kursplan – Svenska)

1.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka om urvalet av skönlitteratur i skolan stämmer överens med den litteratur som elever lockas att läsa. Anledningen till att vi valt detta syfte är att vi vill få en möjlighet att påverka elevers läslust genom att få en uppfattning om vad de gillar att läsa.

1.3 Relevans

Resultatet av studien kan vara relevant så till vida att det skulle kunna fungera som ett redskap för lärare gällande hur man kan påverka elevers läslust med hjälp av urvalet av litteraturen i skolan. Det kan kanske bidra till att ett aktivt ifrågasättande av det urval som finns och till en utbyggnad av den litteratur som man läser gemensamt i klassrummet.

1.4 Disposition

Uppsatsen är uppdelad i åtta kapitel utöver inledningskapitlet. Kapitel två är vårt teoretiska avsnitt där vi går genom tidigare forskning som har betydelse för vårt arbete. Detta kapitel är indelat i underrubrikerna Läslusten, Didaktiska utgångspunkter, Pedagogiska teorier, Urvalet och Skönlitteraturen som möjlighet och Problemformulering. I kapitel tre tar vi upp vår metod och det består av delarna Skolorna, Litteraturutbudet och Enkäten. Kapitel fyra innehåller vårt resultat och är indelat i underrubrikerna Undersökning av litteraturbestånd och Elevernas enkätsvar. Nästa kapitel innehåller vår Diskussion. Kapitel sex är en sammanfattning av uppsatsen och i kapitel sju presenterar vi avslutningsvis våra slutsatser. Sist kommer referenslista och bilagor.

2. Forskningsbakgrund

2.1 Läslusten

Med begreppet läslust menar vi idag lusten att läsa böcker. Enligt Amborn och Hansson (2002) var detta tidigare snarare ett begrepp som handlade om lusten till fortsatta studier. Förändringen skedde, menar de, i samband med att skolvärlden började ta del i vad och om barn och ungdomar läser på fritiden. Amborn och Hansson menar att istället för att ”fånga läslusten” (s. 20), måste man ge den goda förutsättningar för att den ska dyka upp och kunna flöda fritt. Dessa förutsättningar skulle kunna påverkas genom urvalet i tillgången på litteratur i skolan.

Forskning som präglat synen på hur man läser, lägger Wolf (2002) fram i sin studie om litteraturdidaktik. På 1970-talet växte åsikten att det är läsaren som i berättelsen skapar sin mening och att ett verk således inte är något statiskt eller entydigt. Detta i kombination med Rosenblatts (1978) estetiska läsning, som Wolf också tar upp, där läsaren baserat på sin kontext, möter litteraturen och upplever händelserna. Dessa faktorer anser vi vara ytterst betydelsefulla gällande hur läsning upplevs och läslust skapas.

Olin-Scheller (2006) skriver i sin avhandling om att om texten inte stämmer överens med läsarens förväntningar och förförståelse kan en kollision uppstå och läsaren avvisar texten. För att gynna läslusten bör man som lärare således se till att eleverna har tillgång till en litterär repertoar som matchar deras smak till att börja med för att efterhand som läsningen blir mera automatiserad vidga repertoaren inom ramen för den nära utvecklingszonen enligt Vygotskijs princip. Eller som Olin-Scheller också tar upp i sin avhandling, efterhand som läsaren erövat roll för roll, kan läsrepertoaren också vidgas.

2.2 Didaktiska utgångspunkter

Vad ska man läsa med eleverna i skolan? Varför ska man läsa i skolan? Varför ska man läsa just den boken? När ska man läsa? Molloy (2003) menar att det är viktigt att använda sig av de didaktiska frågorna vad och varför, när man som lärare väljer litteratur åt eleverna. Dessa didaktiska frågor kan enligt Molloy fungera som hjälp till att förklara meningen med vad man gör i klassrummet, för eleverna. Wolf (2002) hänvisar till Foght Mikkelsens *Pragmatisk receptionsteori* och menar dock att man som lärare måste förklara för eleverna att bara för att man har läst en text behöver det inte betyda att man förstått den men för att man

överhuvudtaget ska kunna förstå en text måste man läsa den. Även Amborn och Hansson (2002) pratar om de didaktiska frågorna som utgångspunkt i läsandet. De talar om att trenden har pendlat gällande hur valet av vilken litteratur som ska läsas i skolan, gått till. Allt från att elever själv får välja till att det är lärarstyrt med klassiker som bas. Vidare talar de om frågan Varför? ”Varför ska man läsa skönlitteratur?” Detta är en fråga som många elever ställer och som kan besvaras på många sätt beroende på vem som får frågan. Amborn och Hansson har i en undersökning de har gjort, fått fram att språket förbättras, att kunskap om olika saker ökar, att det bidrar till fantasi och kreativitet på frågan om varför man ska läsa skönlitteratur.

Man kan även söka svar på de didaktiska frågorna vad och varför i styrdokumentet, till exempel i kursplanerna i svenska för grundskola och gymnasieskola. I kursplanen för svenska i grundskolan står det bland annat följande som kan besvara frågorna vad och varför.

Skolan skall i sin undervisning i svenska sträva efter att eleven

- utvecklar sin fantasi och lust att lära genom att läsa litteratur samt gärna läser på egen hand och av eget intresse,
- utvecklar sin förmåga att läsa, förstå, tolka och uppleva texter av olika slag och att anpassa läsningen och arbetet med texten till dess syfte och karaktär,
- får möjlighet att förstå kulturell mångfald genom att möta skönlitteratur och författarskap från olika tider och i skilda former från Sverige, Norden och andra delar av världen,
- stimuleras till eget skapande och till eget sökande efter meningsfull läsning samt till att ta aktiv del i kulturutbudet. (Skolverket)

I kursplanen för svenska B på gymnasiet kan man läsa att eleven ska:

kunna jämföra och se samband mellan litterära texter från olika tider och kulturer samt mellan texter med anknytning till vald studieinriktning
ha tillägnat sig och ha kunskap om centrala svenska, nordiska och internationella verk och ha stiftat bekantskap med författarskap från olika tider och epoker (Skolverket)

Wolf (2002) menar att man kan se anledningen till varför man ska läsa skönlitteratur på tre olika sätt utefter kursplanernas mål, pragmatiskt, traditionalistiskt och emancipatoriskt. Med det pragmatiska menar Wolf att skönlitteratur läses med en nyttoaspekt, traditionalistisk läsning innebär ett möte med kulturarvet och det emancipatoriska sättet betyder att man ska genom läsningen lära sig något om sig själv eller om samhället. Man ska som lärare dock inte välja mellan dessa sätt säger Wolf, utan de ska ingå i litteraturundervisningen alla tre. Wolf menar också att det är viktigt att undervisningen av litteratur för tonåringar ska präglas av ”ett kreativt och öppet tänkande av en art som knappast förekommer i andra skolämnen” (Wolf 2002, s. 134)

2.3 Pedagogiska teorier

Alla pedagoger har eller borde ha en uppfattning om olika pedagogiska teorier som florerat genom tiderna och var deras arbete befinner sig inom dessa. Stensmo (1994) listar fem aspekter på vad en pedagogisk teori kan och till och med enligt Stensmo bör innehålla. Dessa aspekter är kunskapssyn, etiksyn, människosyn, samhällssyn samt synen på den pedagogiska situationen.

Med hjälp av dessa aspekter samt olika filosofers teorier som kan studeras i Stensmo kan man formulera sig en egen teori om varför litteratur ska läsas. Här kan man även få svar på frågor om vad som ansetts vara viktigt att läsa tidigare vilket kan hjälpa till i valet av litteratur.

2.3.1 Teorier om läsning och utbildning

Följande teorier om läsning och utbildning av olika filosofer är hämtade ur Stensmos *Pedagogisk Filosofi* (1994)

Platons (427-347 f. Kr.) sätt att se på omvärlden var att allt har ett bestämt syfte och att det är det goda som är ”den yttersta idén” Platon menade även att den värld vi ser och lever i är i ständig förändring medan det finns en god värld, idéernas värld, där allt är stabilt. Platon ser också utbildning som en uppgift för staten där man i utbildningen går från barnets konkreta tankar till den vuxnes abstrakta sätt att kunna tänka. Kulturen är i ”Platons läroplan” en viktig del från början och påbörjas med sagor hos barnet. Läraren ska fungera som handledare och den studerande ska genom eget upptäckande och reflekterande tillskansa sig kunskaper (Stensmo 1994).

Locke, under slutet av 1600-talet, ansåg att verkligheten består av ”materiella substanser” som kan delas in i primära och sekundära kvaliteter beroende på om de finns hos föremålen (primära) eller om de uppfattas av människan som betraktar dem (sekundära). Locke menar även att barnet föds omedvetet som ett oskrivet papper ”tabula rasa” och att det är genom erfarenheter som vi blir medvetna och tillskansar oss kunskap. Locke påpekar att vi inte ska ställa upp regler, för barn glömmer dem. Gällande litteratur säger han att ”läsfärdigheten skall övas när den blivande gentlemannen har ett eget spontant intresse att lära sig läsa...” (Stensmo 1994, s 92). Det ska vara lustfyllt att lära sig läsa och när man lärt sig det kan man gå vidare i utbildningen (Stensmo 1994).

Under mitten av 1700-talet presenterade Rousseau sina teorier. Enligt Rousseau så ska lärandet ske på barnets villkor. Dess intresse och nivå av mognad ska utgöra grunden för lärandet. Det ska även kunna påvisas en praktisk nytta med det man lär sig menar Rousseau, samt att det ska ske genom ett direkt möte med det man lär om. Det ska enligt Rousseau inte ske genom studier av böcker eftersom för honom är ordet perifert. Inte förrän man fått praktisk kunskap kan man tillägna sig den teoretiska och därmed knyta ihop det verkliga med det skrivna (Stensmo 1994).

Under 1920-talet var Lev Vygotskij aktiv vid Institutet för kommunistisk pedagogik och bidrog till att ta fram den nya Sovjetstatens läroplaner. Han menar att människan utvecklas inom den proximala utvecklingszonen det vill säga att man behöver utmanas inom ramen för det som ligger nära det man redan kan. I en pedagogisk situation betyder detta att läraren hjälper eleven att utveckla sig från den nivå eleven befinner sig och framåt. Arbetet innebär att man gör en diagnos, bestämmer mål som eleven utför och reflekterar över. Målen automatiseras och införlivas i elevens verklighet och till sist utförs en utvärdering och en ny lägsta nivå i den proximala utvecklingszonen bestäms. (Stensmo 1994)

Deweys, som var samtida med Vygotskij, tankar om utbildning är att den måste leda framåt, lösa framtida dilemman, enskilda eller gemensamma. Man ska inte upprepa det förflutna i utbildningen utan snarare söka ny kunskap. Skolan ska även vara en del i samhällets ”sociala och kulturella verksamheter.” Genom att lära sig om människans livsvillkor i rum och tid kan man förstå sin egen omvärld och situation i samhället (Stensmo 1994).

2.4 Det skönlitterära urvalet

2.4.1 Valet

”...allt börjar med ett val.” (Chambers 1993, s. 78) Vidare säger han att vi måste ha läst innan vi kan diskutera en bok och innan vi kan läsa boken måste vi ha valt den. Detta val är i sin tur ytterst viktigt eftersom själva grunden för samtalet läggs i samband med att man väljer vad man ska läsa. Den som har till uppgift att välja har i och med detta makten i sin hand. Chambers menar att valet kan göras på tre olika sätt gällande vad som ska läsas i skolan.

- lärare gör ett val utan att tillfråga barnen;
- barnen gör ett val som läraren godkänner;

– någon auktoritet står för valet; dvs. regering, läroplan, examinationssystem, skolledning, huvudlärare eller ämnesansvarig ålägger läraren och barnen att läsa vissa böcker. s. 79

Vidare menar Chambers att eftersom det vi läser påverkar oss på något sätt är debatten om vad man ska läsa ständigt pågående. Myndigheter hävdar med jämna mellanrum att viss litteratur bör läsas av alla elever. Däremot betyder det inte att viss litteratur skulle vara skadlig som vuxna bekymrat sig över genom tiderna bara för att böckerna vi läser har en viss effekt på oss. Chambers exemplifierar detta bland annat med att man inte blir kommunist enbart för att man läser Marx. Valet av vad man ska läsa och vad som är bra respektive dålig litteratur enligt den gängse normen påverkas dock av att en debatt förs i samhället gällande litteraturen.

Rosenblatt (2002) menar att den viktigaste anledningen till att en levande litteratur existerar är det faktum att den har en förmåga att erbjuda avslappning och nöje. Böcker kan ge oss möjligheter att vidga vårt synsätt och få förståelse för andra individer och deras livsvillkor. Vi kan genom litteraturen få möjlighet att uppleva andra kulturer och tider som flytt. De kan ge oss möjlighet att skaffa oss insikter om oss själva som individer och om hur samhället fungerar. De har förmågan att bereda oss kunskap och glädje. Beroende på vilket mål man vill uppnå med läsningen är detta aspekter att fundera över i urvalsprocessen.

Litteraturundervisningen i skolan har förändrats. Hansson (1995) diskuterar hur undervisningen av litteraturhistoria påverkats av förändringen i status både inom skolan och i samhället. Barn- och ungdomslitteratur, populärkultur och massmedia, samt elevernas förmåga att läsa och reflektera över det de läser, hemma och i skolan, har tagit över i undervisningen och litteraturhistoriens utrymme har därmed minskat i svenskundervisningen. Detta innebär, menar Hansson, att det historiska kunnandet blivit sämre och mindre. Lärare har i och med att de träffar existerande och möjliga läsare, en möjlighet att vidarebefordra sina kunskaper gällande litteratur och litteraturhistoria, men det kräver i gengäld att de besitter sådana. Vad ska då väljas ut att läsas? Vilken litteratur är rätt och vilken är fel? Hansson menar att i och med att en bok blir läst av någon fungerar den också som värdegrundande. Om en bok då blir läst av många människor sprider den också sitt budskap till många vilket kan tydas som att det borde vara en bok man bör läsa.

2.4.2 En tillbakablick på vad som präglat synen på litteratur

Som nämnts tidigare, har synen på varför och vad man ska läsa förändrats. Ska man läsa för att utveckla sin bildning eller ska man ha ett lustbetonat läsande. Thavenius (1999) ger en

samlad bild av hur bland annat litteraturstudierna har förändrats genom åren. Under 1800-talet var läsningen till stor del en gemensam gärning och inte som nu något som man gör i sin ensamhet. Eleverna fick läsa högt och litteraturen hade en uppfostrande del eftersom det fanns vissa ideal man skulle ta del av. Den skulle absolut inte ge något som på något sätt kunde upplevas som njutningsfullt utan skulle förenas med nytta.

1900-talets litteraturundervisning inleddes med att det fanns en kanon som var oföränderlig under den första halva av seklet. Denna kanon innehöll främst manliga svenska 17–1800-talsförfattare samt några nordiska och europeiska klassiska författare. Den äldsta och yngsta litteraturen hade här inte mycket att hämta och det var idealism och nationalism som fortsatte att märka kanon. Förändringen kom att bli avgörande i efterkrigstidens bildning av kanon, eftersom, även om Sverige inte deltagit i kriget, hade det givetvis påverkat samhället och skolan. Thavenius visar hur två olika forskare ser på förändringen som skedde inom litteraturämnet. Danielsson har studerat antologier och tycker att det verkar som om att det finns en förhoppning om att hitta litteratur ”som kan engagera eleverna i aktuella frågor men också ge starka upplevelser.” (Thavenius 1999, s. 129) Malmgren har å sin sida studerat hur litteraturutbildningen tagit sig uttryck i fyra olika klasser och kommit fram till att på de dåvarande tvååriga utbildningarna finns ingen kanon och på de treåriga varierar både urval och användning. Där kunde det handla om allt från lustfylld läsning till att förmedla ett kulturarv.

2.5 Skönlitteraturen som möjlighet

Ska man arbeta med skönlitteraturen eller bara läsa om den i litteraturhistorien? Om vi tar beslutet att vi ska arbeta med den, hur ska vi då gå tillväga? När vi kommit fram till hur vi ska gå tillväga, vilken bok ska vi då välja? Frågorna är oändliga. Molloy (1996) ger ett flertal förslag på hur man kan arbeta med skönlitteratur med tonåringar. Hon talar om hur man utvecklas som läsare och nämner identifikationsläsning. Fördelarna med att eleven kan identifiera sig med en karaktär i texten är att de kan känna med personerna och till exempel bli arga på karaktärer som inte gör som eleven tycker att man ska göra. Identifikation kan dock även leda till att eleven blockeras och menar att boken är dålig på grund av att man inte hittar någon att identifiera sig med. Molloy menar att det är viktigt att man hittar litteratur som ligger nära eleven samtidigt som den kan utveckla eleven på något sätt. Här spelar urvalet på skolan en stor roll eftersom det styr lärarens val av litteratur som man arbetar med och om man som lärare vill påverka läslusten hos eleverna, genom att som Molloy skapa

förutsättningar för identifikationsläsning, krävs det att det finns litteratur som möjliggör detta. Om vi då ska använda oss av vårt urval för att även öka elevers läslust samtidigt som vi vill vidga deras litterära medvetande krävs det att vi kan hitta litteratur i vår kanon som går att knyta till elevernas vardag och liv på något sätt. Rosenblatt (2002) skriver att "Lärare i litteratur försöker alltså hjälpa människor att upptäcka litteraturens njutningar." (s.36).

En viktig aspekt enligt Olin-Scheller (2006) är att man som lärare känner till vilken repertoar elevers fritidsläsning består av eftersom man då får en uppfattning om olika tekniker elever förfogar över gällande berättarstruktur, form, stil och språk. Man ska heller inte förkasta de olika typerna av medier som eleverna använder sig av, utan allt kan vara av nytta för att hjälpa eleverna vidga sin förståelse. Olin-Scheller nämner Tolkiens *Sagan om ringen* och Rowlings *Harry Potter* som exempel där eleverna både läste böckerna, såg filmerna och spelade spelen vilket är en form av multimedial läsning. "Eleverna kan på så vis sägas bygga upp en makrotext som fördjupar upplevelsen av det enskilda verket" (s 146).

2.6 Problemformulering

Valet av litteratur som elever gör kontra det utbud som skolan tillhandahåller.

För att få svar på vår problemformulering har vi valt att ställa följande frågor.

- Hur väl stämmer utbudet av skönlitteratur i skolan överens med den skönlitteratur eleverna vill eller skulle vilja läsa?
- Vad tycker elever om den skönlitteratur de har tillgång till på skolan?
- Gynnar den befintliga skönlitteraturen elevernas läslust?
- Hur kan pedagogen bidra till att läslusten gynnas ytterligare?

3. Metod

När man genomför vetenskapliga undersökningar finns det två övergripande arbetsmetoder, kvantitativa och kvalitativa (Esaiasson 2007). För att uppnå målet med vår undersökning och få svar på vår frågeställning valde vi att använda oss av kvantitativa undersökningar. Kvantitativa undersökningar skriver Denscombe (2000) lämpar sig för att jämföra och har ett specifikt fokus så tillvida att man kan studera vissa typiska beståndsdelar i förhållande till andra delar. Eftersom vi ämnar jämföra skolans utbud av skönlitteratur med elevers intressen finner vi att detta är den metod som lämpar sig bäst för vår studie. Vår studie består av två delar, dels har vi undersökt vilken litteratur som finns i skolorna och dels har vi gjort en enkätundersökning.

3.1 Skolorna

Vår empiriska forskning är utförd i årskurs åtta och nio på en grundskola i en stad som ligger i södra Skåne och i årskurs ett och två på en gymnasieskola på en medelstor ort i västra Skåne. På gymnasieskolan finns en teoretisk inriktning, naturvetenskaplig och tre praktiska inriktningar, jordbruk, fordonsteknisk och djurvård. Anledningen till att vi valde en grundskola och en gymnasieskola var att vi ville få en viss bredd i vårt resultat i synnerhet som vi i vår framtida lärargärning riktar oss på varsitt håll. Skolorna i sin tur valdes ut på så sätt att vi vände oss till de skolor där vi gjorde vår senaste VFU vilket innebar att vi under VFU:n kunde studera utbudet av litteratur samt att vi efter vår VFU hade kontakt med lärare som kunde hjälpa oss att distribuera enkäten.

3.2 Litteraturutbudet

Vi har utfört empiriska studier av vilket urval av litteratur som finns på en grundskola och på en gymnasieskola. Vi gick tillväga på så sätt att vi tittade på hur skolbiblioteken ser ut och hur brett spektrum av litteratur det finns där. Dessutom tittade vi på vilka titlar som finns i klassuppsättning på institutionen för svenska på grundskolan och på ett av programmen på gymnasiet. På gymnasiet ansvarar programmen själv för vilken litteratur som finns i klassuppsättning och bildar därmed egna institutioner. Under dessa studier var vi placerade på skolorna och kunde fysiskt studera både bibliotek och institutionernas böcker. För att vidare kunna analysera resultaten har vi valt att dela upp de verk som finns representerade i klassuppsättning i genrer baserade på innehållet. Dessa är drama, spänning, äventyr, romantik, uppväxt, etik och moral/identitet och övrigt. Studien av vilket urval av litteratur som finns, är enbart kvantitativ och på nominalskalenivå. Vi har räknat böckerna och placerat in dem i

genrer utan att värdera dem. Vi inte har intervjuat någon lärare eller skolbibliotekarie angående den litteratur som finns tillgänglig på skolorna. Tidsaspekten är den primära orsaken till att enbart en kvantitativ undersökning gjordes.

3.3 Enkäten

Vi valde att göra vår undersökning av vad elever läser i enkätform. Enkäten bifogas som bilaga 2. En anledning till detta var att vi ville få ett högt antal deltagare och därmed en bredd i vårt resultat. Respondenterna är helt anonyma för oss eftersom vi inte fanns på plats vid svarstillfället. Även tidsaspekten spelade in i valet av metod. Det visade sig vara omöjligt för oss att närvara på skolorna när enkäterna skulle göras. Anledningen till detta var att pedagogerna på skolorna lämnade ut enkäten när de ansåg att det fanns tid över under en tidsperiod om två veckor. På grundskolan riktade vi oss enbart till årskurs åtta och nio. På gymnasieskolan delades enkäten ut på alla program naturvetenskapligt, djurvård, fordonstekniskt och jordbruk till elever i årskurs ett och två. Anledningen till denna insnävning av årskurser var att även om vi vill ha en bredd över olika åldrar, inte ville få för stor spridning i resultatet, vilket vi tror hade hänt om vi delat ut enkäten till alla elever och fått en ålderskillnad på åtta år. Vi fick tillbaka 38 enkäter från grundskolan och 60 från gymnasiet som var användbara. Totalt lämnades 45 enkäter ut på grundskolan och 90 enkäter på gymnasiet. Svarsfrekvensen blev därmed 84 procent på högstadiet och 67 procent på gymnasiet. Från gymnasieeleverna förekom även svar som inte gick att använda på grund av att man till exempel hade bockat av alla svarsalternativen. Denna del utgjorde sju procent av det totala antalet som lämnades ut. Kön fördelningen bland svarsdeltagarna är 50 procent flickor respektive pojkar både på grundskolan och på gymnasiet. Enkäterna lämnades ut till personal på skolorna som genomförde dem i sina klasser. Detta är inte den mest optimala metoden när det gäller att utföra en enkät eftersom eleverna inte kunde ställa eventuella frågor till oss som uppkom vid svarstillfället. Enkäten utformades dock förhoppningsvis på ett så tydligt sätt som bara är möjligt.

Enkäten har sammanställts genom att en grupperad frekvensfördelning gjorts. Det vill säga att vi först har delat in svaren efter i vilken frekvens de förekommer och därefter ordnat svaren i grupper. Svarsfrekvensen har arrangerats efter kön och om det är en grundskole- eller gymnasieelev. För att presentera svaren av enkäterna har cirkel- och stapeldiagram utformats. Enkäten var anonym vilket gör det omöjligt att ta reda på vem som svarat vad om ett behov av

en kvalitativ fördjupning i form av intervjuer funnits. Eleverna hade svarat på ett klart och tydligt sätt där det framgick exakt vad de tyckte.

3.4 Forskningsetik

Vetenskapsrådet (www.vr.se) påtalar att god forskningsetik innefattar att dokumentera sitt arbete. Då det förekommer att data och resultat fabriceras är dokumentation under arbetets gång att föredra. Genom regelbunden kontakt med vår handledare har vi gjort vad vi förmått för att inga misstolkningar på detta område ska förekomma. Vetenskapsrådet sammanfattar kraven på forskning i att forskaren ska uppvisa, ärlighet, öppenhet, ordningsamhet, hänsynsfullhet och objektivitet vilket vi anser oss ha gjort just genom grupphandledningmöten och genom att regelbundet skicka in progressioner som är gjorda i arbetet till vår handledare.

Vetenskapsrådet definierar också det faktum att det finns en skillnad i konfidentiella och anonyma uppgifter. När det gäller konfidentiella uppgifter kan forskaren genom att använda sig av en kodnyckel identifiera respondenterna. Vid anonyma uppgifter kan inte ens forskaren härleda svaren till någon deltagare. Anonymiteten har varit ett viktigt inslag för oss vid insamlandet av data till vår undersökning. Ingen av respondenterna kan identifieras genom sina svar varken i rapporten eller av oss vid sammanställandet av data. Vi har vid utlämnandet av enkäterna till skolorna varit noga med att påtala just detta att enkäten är anonym och ingen kommer att kunna spåra svaren på något sätt.

4. Resultat

Vi har valt att dela in detta kapitel i två underkapitel. Kapitel 4.1 handlar om undersökningarna av litteraturen. Detta kapitel är dessutom uppdelat i ett avsnitt om skolbiblioteken och ett om klassrumsuppsättningarna. Kapitel 4.2 handlar om resultaten av enkäterna.

4.1 Undersökning av litteraturbestånd

Nedan presenteras hur beståndet av skönlitteratur på skolorna ser ut. Vi har valt att dela upp det i två avsnitt, skolbibliotek och klassrumsuppsättningar. Vi vill dock betona att vi valt att koncentrera oss på den skönlitteratur som finns i klassuppsättning då det är den vi anser att man som lärare jobbar mest med.

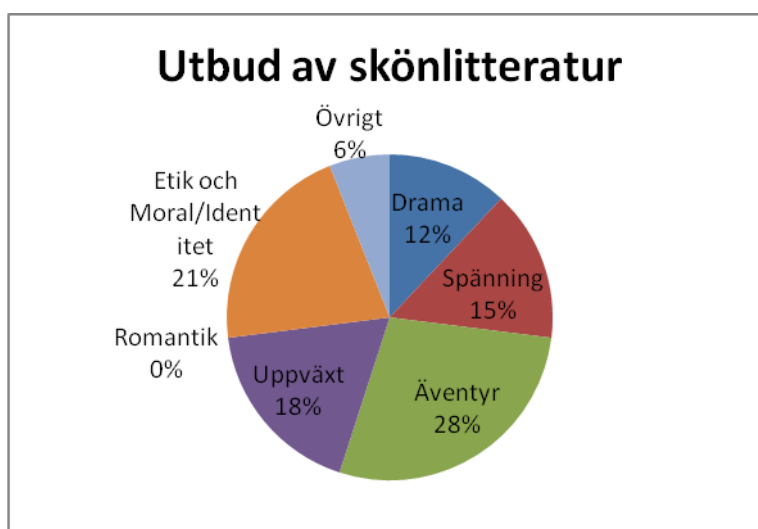
4.1.1 Skolbibliotek

På båda skolorna som deltagit i undersökningen finns det skolbibliotek som innefattar en stor spännvidd i litteraturen baserat på den ålder eleverna har. Med detta menar vi att det skiljer sig mellan grundskolan, där det finns böcker för de yngre barnen, och gymnasiet som förutom litteratur även har profilerade tidsskrifter baserat på programinriktningarna. I övrigt så finns alla genrer att tillgå på skolbiblioteken, romantik, äventyr, fantasy, thriller, biografier och så vidare. Både klassiker och nyare litteratur finns bland dessa så de flesta smaker borde gå att tillfredsställa. Positivt på båda skolbiblioteken är att det inte enbart finns litteratur som tillhör det som anses som bra litteratur, utan även litteratur som ibland anses som ”skräplitteratur”. Exempel på detta är att man har Wahlströms böcker på grundskolan. Det finns även uppslagsverk och facklitteratur på biblioteken.

4.1.2 Klassrumsuppsättningar

Bilaga ett visar vilken litteratur som finns i klassuppsättningar på skolorna. På grundskolan är det institutionen i svenska som har köpt in ett visst antal titlar i klassuppsättning. Det finns både regelrätta klassiker som Fritiof Nilssons *Bombi Bitt och jag* som nyare verk inom genren ungdomslitteratur till exempel *Sandor slash Ida* av Sara Kadefors. Andra exempel på titlar som grundskolan har i klassuppsättning är: Annika Thors *En ö i havet*, Sir Arthur Conan Doyles *Baskervilles hund*, Björn Hellbergs *Misstaget*, Sven Wernströms *De hemligas ö*, Vilhelm Mobergs *Invandrarna*, Gertrude Samuels *Rym Shelley rym*, Tom Sawyers *Huckleberry Finn*, Jules Vernes *En världsomsegling under havet*, Jan Guillous *Ondskan*.

På gymnasieskolan köper varje svensklärare själv in till sitt arbetslag det som ska finnas i klassuppsättning. Detta innebär att läraren till viss del har större möjlighet att snäva in sig kring elevernas intresse baserat på vilket program de går. Exempel på titlar som finns på ett av programmen, ett yrkesinriktat sådant, är August Strindbergs *Hemsöborna*, William Goldings *Flugornas herre*, Jan Guillous *Ondskan*, Harry Martinssons *Nässlorna blomma*, Joseph Conrads *Mörkrets hjärta*, Jan Fridegårds *Trägudars land*, Johan Höglunds *En av grabbarna*, Jonathan Swifts *Gullivers resor*, Fjodor Dostojevskijs *Brott och straff*, Rasmus Perssons *Jag bröt med nazismen*, Dave Pelzers *Pojken som kallades det*, Jonas Hassen Khemiris *Ett öga rött*, Ken Follets *Dödlig strid*. Spännvidden på litteraturen sträcker sig här från klassiker till mer lättlästa böcker med till exempel antirasistiska budskap. De genrer som finns representerade i klassuppsättningar på skolorna utöver de litterära verk som går under benämningen klassiker är således drama, thriller/deckare, äventyr, litteratur som handlar om uppväxt och identitetssökande och litteratur som kan sägas handla om etik och moral bland annat. Detta är en indelning som vi har valt att göra av de böcker som finns för att försöka förtydliga dess innehåll och kunna jämföra med de genrer vi hade som val i enkäten. Vi har även fördelat de verk som anses vara klassikerna i denna uppdelning. Både på grundskolans svenskinstitution och i det arbetslag på gymnasiet som undersökts har man lyckats få ihop en ganska jämn fördelning av litteratur i olika genrer. Det som framförallt skiljer sig mellan de olika stadierna är att i gymnasieskolan finns det fler titlar vad gäller litteratur som handlar identitetssökande, etik och moral samt svensk modernism. De två senare finns inte alls representerade i litteraturen hos institutionen på grundskolan. Grundskolan har å sin sida fler verk representerade i spänning och äventyr.

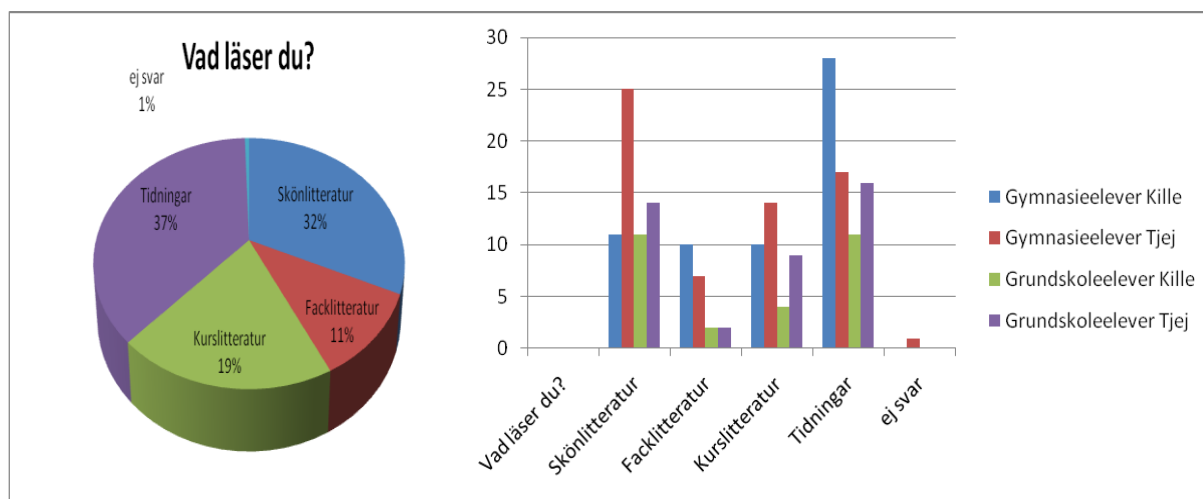

Figur 1: Utbudet av litteraturen i procent

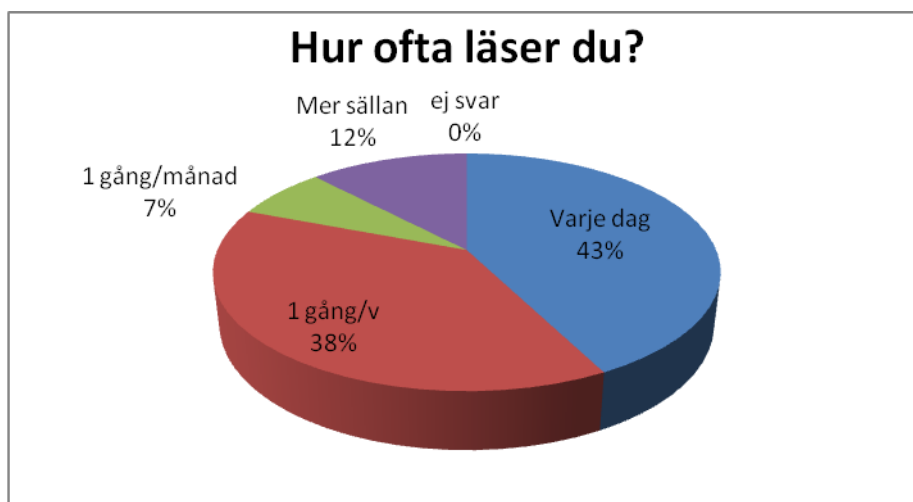
4.2 Elevernas enkätsvar

Vi kommer att presentera våra enkätresultat i form av diagram samt med en förklarande text till varje diagram. Varje fråga presenteras för sig och svaren på frågorna delas i vissa fall in i en uppdelning mellan pojkar och flickor och/eller grundskola och gymnasieskola. Denna uppdelning har enbart gjorts på de frågor där det finns tydliga skillnader i svaren. I resterande frågor presenteras resultatet övergripande bland alla elever. Enkäten ligger även med som bilaga.

Den första frågan handlar om vilken typ av text eleverna läser. Oberoende av yttre faktorer som kön och ålder så visar enkäten att 37 procent läser tidningar. 32 procent av eleverna läser skönlitteratur. 19 procent uppger att de läser kurslitteratur samt 11 procent läser facklitteratur. Av de 32 procent som uppgett att de läser skönlitteratur är 64 procent flickor och 36 procent pojkar. Det som gör att skillnaden blir så stor är att på gymnasiet uppger betydligt färre pojkar än flickor att de läser skönlitteratur. På grundskolan är fördelningen betydligt jämnare. En annan skillnad mellan grundskola och gymnasieskolan ser man i facklitteraturen. 23 procent av eleverna i grundskolan uppger att de läser facklitteratur, vilket ökar bland gymnasieeleverna där 28 procent uppger att de läser facklitteratur. Enbart 19 procent säger att de läser kurslitteratur.

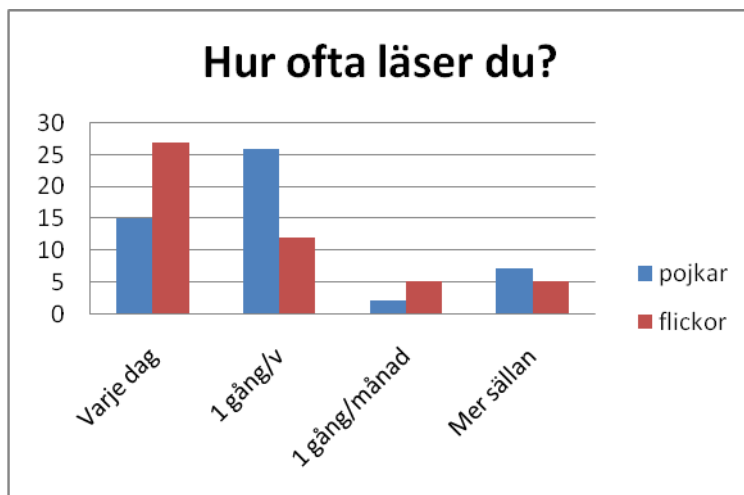

Figur 2: Visar resultatet av vad eleverna läser dels som ett cirkeldiagram oberoende av yttre faktorer som kön och ålder. Dels som ett stapeldiagram där hänsyn tagits till de yttre faktorerna

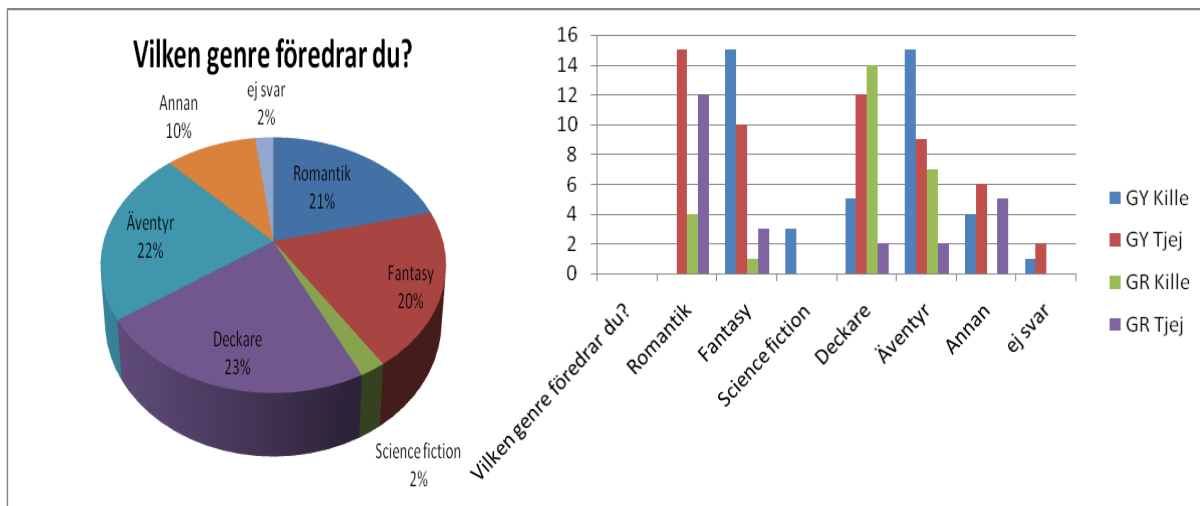
Figur 3: Svar på frågan om hur ofta man läser

På frågan hur ofta eleverna läser uppger 43 procent att de läser varje dag och 38 procent att de läser en gång per vecka. Sammanlagt 19 procent säger att de läser en gång i månaden eller mer sällan (figur tre). Av de som uppgett att de läser varje dag har majoriteten även uppgett att de läser tidningar. Här finns det även en skillnad i fördelningen mellan pojkar och flickor vilket figur fyra visar. Där ser man att fler flickor har svarat att de läser varje dag medan pojkarna uppger att de läser en gång i veckan. Könsfördelningen gällande de som läser en gång i månaden eller mer sällan är mer utjämnad.

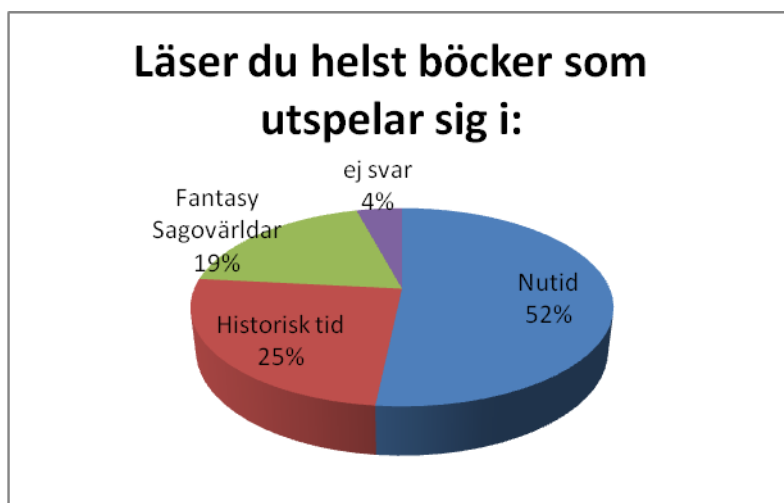
Figur 4: Fördelningen mellan pojkar och flickor gällande hur ofta de läser

När det gäller val av genre har eleverna i flertalet fall valt mer än en som de gillar. 23 procent läser deckare, 22 procent gillar äventyr, 21 procent romantik, 20 procent tycker om fantasy, 10 procent uppger att de gillar någon annan genre och då framförallt verklighetsbaserade berättelser. 2 procent har valt science fiction och 2 procent har valt att inte svara på frågan överhuvudtaget. Av de 21 procent som läser om romantik är 89 procent flickor. De resterande 11 procent är då pojkar. Det som är intressant är att de pojkar som svarat att de läser romantik går alla i grundskolan.

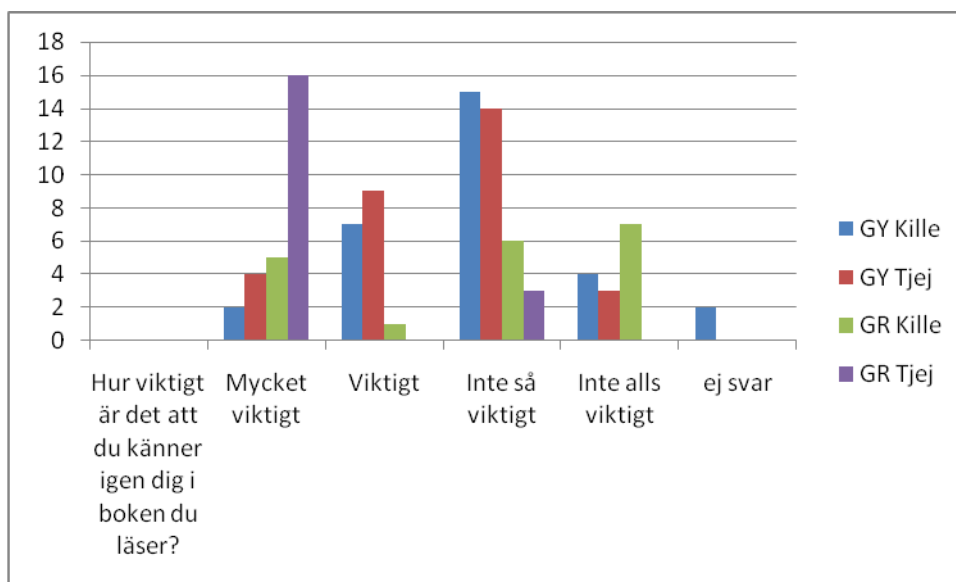
Figur 5: Visar hur stor andel av eleverna som läser de olika genreerna totalt och fördelat i ålder och kön

Övervägande del av eleverna föredrar litteratur som utspelar sig i nutid jämfört med historisk tid och i fantasy sagovärldar. Eleverna som säger att de föredrar nutid, är samma som de som i den tidigare frågan sagt att de gillar romantik, deckare och äventyr.

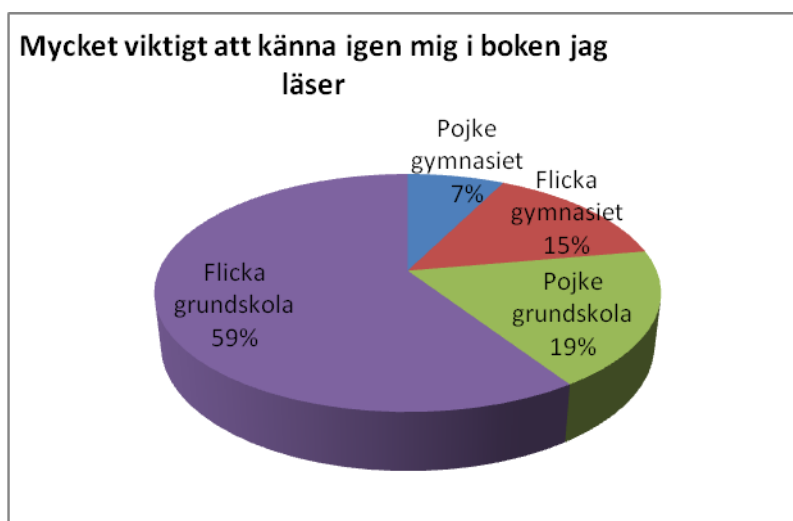
Figur 6: Visar att 52 procent av eleverna vill läsa böcker som utspelar sig i nutid.

Vi får också veta av enkäten att de flesta av eleverna inte tycker att det är speciellt viktigt att känna igen sig i det de läser, närmre bestämt 53 procent. 28 procent tycker däremot att det är *mycket* viktigt att kunna känna igen sig i böckerna de läser. Figur sju visar fördelningen av hur stor vikten av igenkännande i litteraturen är.

Figur 7 Fördelningen av elevernas åsikt om huruvida det är viktigt att kunna relatera till litteraturen

Av de som tycker att det är mycket viktigt att känna igen sig i litteraturen, är flickor i grundskolan dominerande. I figur åtta kan vi se tydligare hur fördelningen i ålder och kön ser ut totalt hos de 28 procent som tycker att det är mycket viktigt att känna igen sig i det man läser.

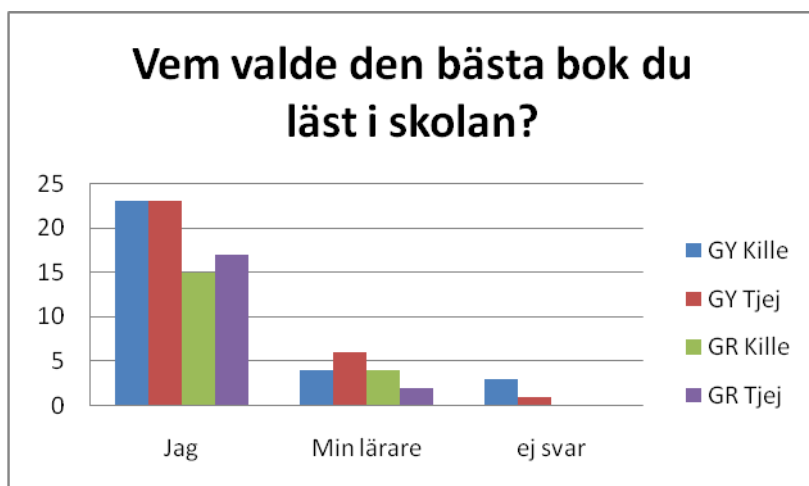
Figur 8 Ålders- och könsfördelning gällande de elever som tycker att det är mycket viktigt att känna igen sig i litteraturen.

På frågan vem som valt den bästa bok de läst i skolan uppger 80 procent av eleverna att det är de själva som gjort valet, 16 procent säger att det är läraren och fyra procent har valt att inte svara se figur nio. Fördelningen mellan kille/tjej och grundskola/gymnasieskola är väldigt jämn i denna fråga som figur tio visar. Bland gymnasieeleverna tyckte 77 procent av pojkarna och 77 procent av flickorna att de själva gjort det bästa valet. Av de gymnasieelever som tyckte att läraren gjort det bästa valet åt skiljde det sig lite åt i kön så tillvida att det var något fler flickor som hade denna åsikt än pojkar. På grundskolan tyckte däremot fler pojkar än flickor att det var läraren som valt den bästa bok de läst. Differensen mellan pojkar och flickor på grundskolan är i denna fråga tio procent.

Figur 9 Procentuell fördelning av svaret på vem som valt den bästa bok eleverna läst i skolan.

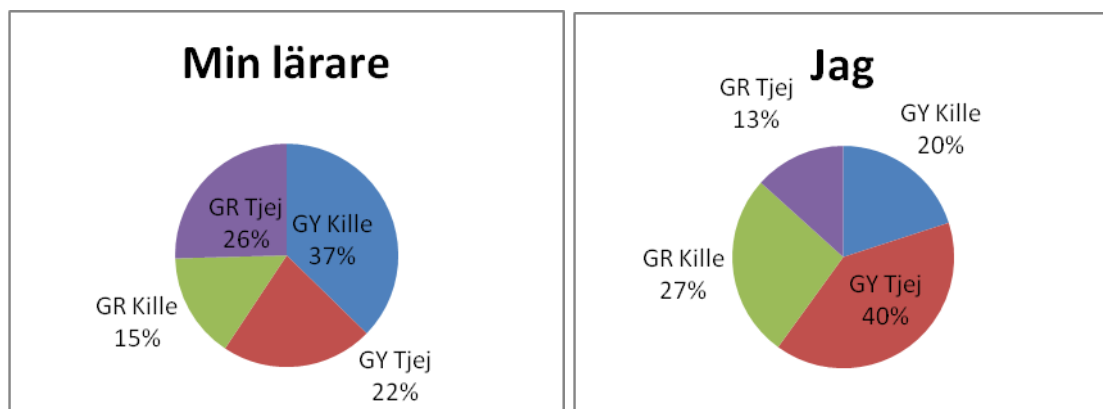

Figur 10 Visar hur eleverna svarade beroende på kön och ålder.

När det gäller den sämsta boken de läst i skolan säger 60 procent att det är läraren som utfört valet av bok vilket figur 11 visar. Här har nio procent av eleverna har valt att inte svara på frågan. Figur 12 visar hur svaret ”min lärare” ser ut beroende på ålder och kön. Av de 60 procent som tycker att det är läraren som gjort valet av dåliga böcker, är majoriteten pojkar på gymnasiet. Medan majoriteten av de som tycker att det är de själva som gjort det sämsta valet är flickor på gymnasiet.

Figur 11

Figur 12

Figur 13

I samband med dessa frågor så bad vi eleverna att tala om varför de tyckte att en bok var bra eller dålig. Långt ifrån alla har svarat på detta men av de som har svarat så är det genomgående svaret på frågan att en bra bok kan de relatera till och en dålig bok är tråkig samt att de säger att de inte har förstått vad den handlat om.

Vi ställde även en fråga som skulle förtydliga vad eleverna överlag tycker om böckerna som finns i skolan där det övervägande blev ”sådär” som figur 14 visar. Givetvis förekom även svaret att alla böcker är tråkiga och att man inte borde läsa överhuvudtaget. Men det var inte många elever som hade den åsikten.

Figur 14

I vår enkätundersökning ställde vi avslutningsvis en fråga till eleverna om vad de anser att man bör läsa i skolan. Svaren vi fick både från eleverna i årskurs 8-9 och från gymnasieeleverna var ganska likartade. Många av eleverna ville läsa mer verklighetsbaserade böcker så som *Anne Franks dagbok*, *Liza Marklunds Asyl*, *Dave Pelzers Pojken som kallades det*, *Corinne Hofmanns Den vita massagen*, *Vera Efrons Såld* och *Waris Diries En blomma i Afrikas öken*. Andra böcker som flertalet av eleverna också hade som förslag var inom genren fantasy/äventyr, exempel på det var *J.K Rowlings Harry Potter*, *J.R.R Tolkiens Sagan om ringen* och *Daniel Defoes Robinson Crusoe*. *Jan Guillous Ondskan* och böcker av *Henning Mankell* var det också många av eleverna som hade som förslag. Det som skilde elever från årskurs 7-9 och gymnasieelever åt var att en del av de yngre eleverna ville läsa lite mer ungdomsromaner så som *Per Brinkemos Dumpad*, *Bengt af Klintbergs Råttan i pizzan*, *Douglas Foleys Habib* och *Per Nilssons Du & du & du*. En del av de äldre eleverna ville istället läsa litteratur med mer vuxenkaraktär. Exempel som gavs på detta var böcker av *Stephen King*, *Katarina Mazettis Grabben i graven bredvid* *Imre Kertész Mannen utan öde*, *Sandra Gregorys Glöm att ni har en dotter*, *Jane Austens Stolthet och fördom* och *Homeros Odysséen*.

5. Diskussion

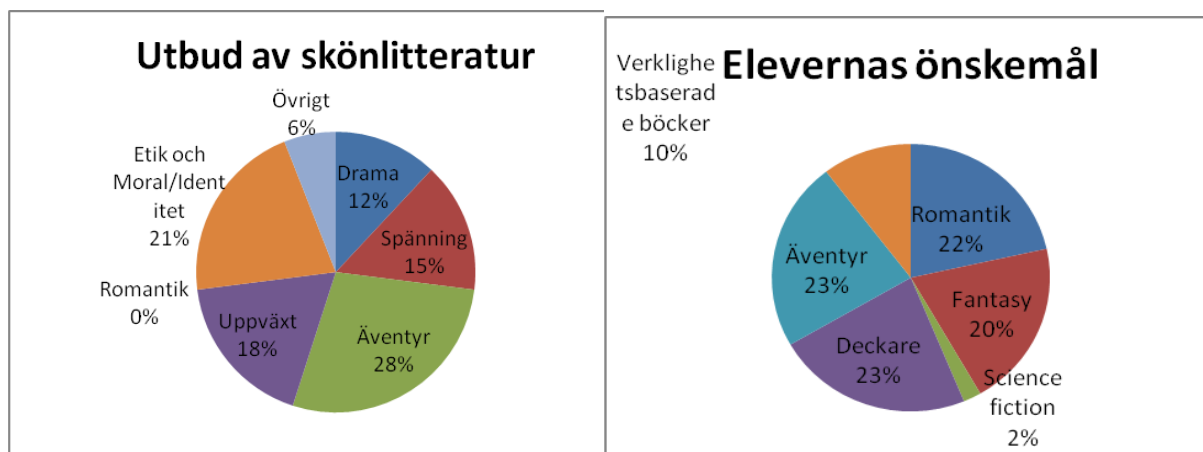
5.1 Metoden

Det finns för- och nackdelar med alla metoder. Vi anser att fördelarna med den kvantitativa enkäten övervägde när det gällde att få fram de svar vi efterfrågade. Vi ville till exempel inte att respondenterna skulle bli påverkade i en eller annan riktning som de kunde ha blivit i en intervju. Problemen som uppstod för oss var emellertid att på gymnasiet var svarsfrekvensen mindre än tre fjärdedelar och vi fick även tillbaka enkäter som inte kunde användas på grund av att respondenter markerat precis allt i enkäten. Det hade varit intressant att slumpmässigt välja ut ett antal elever för en mer ingående intervju, men detta är inget vi anser vara nödvändigt för vår forskning i just detta skeende. Vi hade däremot gärna ställt ett antal frågor till lärarna som köper in litteraturen för att få veta hur de tänker när de gör sina val, framförallt gällande litteraturen i klassuppsättning. Anledningen till att detta inte har skett är att det inte funnits möjlighet för oss och personalen på skolorna att få till ett möte där de skulle kunna ställa upp på en intervju.

5.2 Resultatet

Syftet med vår undersökning var att titta på närmre på urvalet av skönlitteratur i undervisningen och se om elevers preferenser stämmer överens med den litteratur de blir tilldelade i skolan.

Vår övergripande frågeställning som vi ställde oss i denna undersökning handlar om hur väl elevers val av litteratur stämmer överens med utbudet i skolan. Om man ser till elevernas val av genrerna de helst läser jämfört med utbudet som finns i klassuppsättning, visar det sig att romantik och fantasy, som eleverna efterfrågar, inte alls finns representerat i utbudet. Böcker som är verklighetsbaserade, vilket en del elever föredrar, finns representerade i de delar vi valt att kalla identitet och uppväxt. I övrigt är utbudet och efterfrågan inte så långt ifrån varandra utan de är i relativt stor utsträckning överensstämmande gällande spänning (deckare) och äventyrsromaner.

Då genrer/indelningarna stämmer någorlunda överens tittar vi på hur fördelningen av var handlingen är förlagd i tid och rum ser ut. Det vi ser är att 52 procent vill läsa böcker som utspelar sig i nutid och 19 procent vill ha handling som är förlagd till fantasy-/sagovärldar. När vi jämför det med indelningen av verken som finns på skolorna, i innehåll och tids-/rumsaspekt konstaterar vi att lika stor andel av böckerna utspelar sig i nutid som i historisk tid. Däremot så finns det inte så stor andel av fantasy/litteratur på skolorna som efterfrågas.

	Nutid	Historisk tid	Fantasy/Saga
Drama		Hemsöborna Strindberg, Invandrarna Moberg, Trägudars land Fridegård, Två noveller ur Decamerone Boccaccio	
Spänning	Dödlig strid Follet, Misstaget Hellberg, Fjärde linjen Engqvist & Palmström	Löwensköldska ringen Lagerlöf, Baskervilles hund Doyle	
Äventyr (Robinsonader)	Vildhunden Lindskog, Silas och den svarta hästen Bödker, De hemligas ö Wernström, Kayak Houston	Bombi Bitt och jag Nilsson, Huckleberry Finn Sawyer, Flugornas herre Golding	En världsomsegling under havet Verne, Gullivers resor Swift
Romantik			
Uppväxt	Ondskan Guillou, Pojken som kallades det Pelzer, Rym Shelley rym Samuels Svinälängorna Alakoski	Nässlorna blomma Martinsson, En ö i havet Thor	
Etik och moral/Identitet	En av grabbarna Höglund, Jag bröt med nazismen Persson, Ett öga rött Khemiri, Sandor slash Ida Kadefors	Mörkrets hjärta Conrad, Brott och straff Dostojevskij, Fettpärlan Maupassant	
Övrigt		Gunnlaug Ormstungas saga – En islänningasaga	Ragnarök Sörensen

Eleverna å sin sida gav följande böcker som förslag på vad de tyckte att man borde läsa i skolan:

Anne Franks dagbok, Frank
Asyl, Marklund
Pojken som kallades Det, Pelzer
Den vita massajen, Hofmann
Såld, Efron

En blomma i Afrikas öken, Dirie
Harry Potter, Rowling
Sagan om ringen, Tolkien
Robinson Crusoe, Defoe
Ondskan, Guillou

Den enda bok som finns med bland både utbud och efterfrågan visar sig vara *Ondskan* av Guillou.

På skolbiblioteken finns det litteratur för alla tycken och smaker och med en variation i svårighetsgrad. Det är i våra ögon trevliga skolbibliotek som utnyttjas en hel del av eleverna. Vi tror dock, baserat på egna skolerfarenheter samt hur undervisningen bedrivits under våra VFU: perioder, att skolbiblioteken i lektionssammanhang, framförallt används i samband med att man har läsprojekt där eleverna ska läsa en viss tid varje dag eller som bredvidläsning.

Vi ville också ta reda på om utbudet i skolan påverkar elevers läslust i en positiv riktning. Som vi tog upp i kapitel två syftar vi idag på lusten att läsa böcker, när man talar om läslust och inte som tidigare lusten till fortsatta studier. Vad påverkar då elevernas läslust? Om vi tittar på Molloy's teori om att man ska ha svar på de didaktiska frågorna (Molloy 2003) anser vi att man på dessa frågor måste ha ett tydligt svar att kunna presentera för eleverna. Vi tror att om man kan ge eleverna tydliga svar på de didaktiska frågorna, och inte bara hänvisar till att det står i läroplanen att vi ska läsa skönlitteratur, kan man motivera läsningen ytterligare för eleverna. Enligt elevsvaren i enkäten så framgår det att de sämsta böckerna eleverna anser sig ha läst i skolan, är det framförallt läraren som valt. Om läraren inte haft några tydliga svar på de didaktiska frågorna ser eleven inte någon mening med läsningen. Då det inte framgår varför man ska läsa en bok blir det tråkigt och om det är tråkigt är det jobbigt att läsa vilket i sin tur leder till att man hellre väljer att låta bli. Om läsning av skönlitteratur dessutom upplevs som meningslös och tråkig av elever så spelar det ingen roll om vi har en litterär kanon för de kommer förmodligen inte att ta till sig den. Istället tror vi att vi måste möta eleverna där de befinner sig och få igång läslusten för att så småningom kunna vidga elevernas litterära repertoar. Detta stämmer väl överens med Molloy's (2003) tanke om att man ska hitta litteratur som ligger nära eleven samtidigt som den kan utveckla eleven på något sätt och med Vygotskijs tankar om den nära utvecklingszonen. Meningen med läsningen är

inte att den ska vara tråkig utan att eleverna ska utveckla sin ”fantasifullhet, kreativitet, ökad språklig kompetens, större empatisk förmåga, ökade kunskaper” som Amborn och Hansson (2002) kommit fram i sin undersökning som svar på varför man ska läsa skönlitteratur. Eleverna har i enkäterna gett förslag på litteratur som de tycker att man skulle kunna läsa i skolan och om man har det som en utgångspunkt i valet av litteratur kanske man så småningom får eleverna till att utveckla och få mer av de tillgångar Amborn och Hansson fått som resultat. Positivt är dock att det övervägande svaret på frågan om vad eleverna tycker om utbudet som finns på skolan var inte som vi trodde, att böckerna är dåliga, utan de flesta eleverna tycker att de är ”sådär”. Detta anser vi tyder på att eleverna inte ställer sig helt motsträviga till litteraturen. En annan aspekt av att litteraturen är ”sådär” är att eleverna inte bryr sig. Att det ställer sig helt likgiltiga inför den. Anledningen till att vi inte tror på denna likgiltighet är att vi gav dem alternativet sådär. Detta var kanske inte det mest lämpliga alternativet inser vi nu. Det hade varit bättre att be eleverna gradera vad de anser om litteraturen och på så sätt kanske få större spridning i resultatet.

I kursplanen för svenska i grundskolan står det vissa saker som kan besvara frågorna vad och varför och det är samma svar som eleverna gav, att de vill förstå och de vill kunna tolka och uppleva texter. Detta är också något som vi tycker är viktigt för att elever ska kunna få ett genuint intresse av skönlitteratur. Skönlitteratur innebär också enligt kursplanen för svenska B på gymnasiet att elever ska kunna jämföra, de ska också kunna se samband mellan olika texter från olika tider och kulturer. En annan viktigt aspekt är också att lära känna olika författare från olika tider och epoker. Wolf (2002) anser att man ska läsa skönlitteratur på tre olika sätt utifrån kursplanens mål. Det ska vara pragmatiskt, traditionalistiskt och emancipatoriskt, alla dessa tre ska inkluderas när man läser skönlitteratur. Till viss del kan vi hålla med att detta är en viktig bit med tanke på att man kan få ett större och bredare perspektiv när det gäller skönlitteratur. Eleverna däremot är inte på samma nivå, de kanske är för unga att förstå hur de kan växa av att läsa olika sorters litteratur. Istället vill de hellre läsa skönlitteratur som utspelar sig i nutid, böcker som de kan känna igen sig i och relatera till och det viktigaste som vi ser det borde vara att uppmuntra elever till att läsa oavsett vad de läser. Problem som kan uppstå här enligt våra egna erfarenheter är att det säkerligen finns lärare som inte uppmuntrar detta, som inte tar hänsyn till elevernas önsknings och det kan påverka elevers läslust i slutändan. Stensmo (1994) tar upp att alla pedagoger borde ha en uppfattning om olika pedagogiska teorier. Han listar fem aspekter på vad en pedagogisk teori kan och bör innehålla nämligen kunskapssyn, etiksyn, människosyn, samhällssyn samt synen på den pedagogiska

situationen, vilka vi har tagit upp i avsnitt 2.3. Det är dessa aspekter man bör lägga fokus när man jobbar med skönlitteratur enligt oss. För precis som Stensmo menar att man utifrån dessa aspekter kan bilda en pedagogisk teori anser vi att man kan formulera sina egna teorier angående skönlitteratur, vad man bör läsa och det i sin tur kan inspirera elever till att läsa. Två viktiga aspekter är människosyn och etiksyn. Många av eleverna svarade i enkäterna att de ville läsa mer verklighetsbaserade böcker och när det gäller verklighetsbaserade böcker kan vi verkligen få in vilken människosyn och etiksyn vi vill förmedla till eleverna. Till exempel har svenskläraren på gymnasiet valt att köpa in en bok som heter *Jag bröt med nazismen* av Rasmus Persson för att ge eleverna en möjlighet att förändra sitt synsätt och att visa att andra har klarat av att hoppa av från organisationer med nazistiska sympatier och att börja om.

Locke pratar om att ett barn föds som "tabula rasa". Vidare menar Locke att det ska vara lustfyllt att läsa. (Stensmo, 1994) Som lärare har man all chans i världen att få elever intresserade av skönlitteratur om man som lärare bara lyssnar på elevers önskemål. Chambers (1993) menar att det som elever läser påverkar dem och därför pågår det ständigt än debatt om vad som bör läsas. Rousseau (Stensmo 1994) pratar om att lärandet ska ske på elevernas villkor. Intresse och nivå av mognad ska utgöra grunden i lärandet. Och då kommer man tillbaka igen till att få elever intresserade av att läsa.

Chambers (1993) skriver "... allt börjar med ett val." För att få elever till att läsa en bok måste man först välja något att läsa. Det är här det stora problemet ligger, anser vi. För det är just i valet av bok som makten finns. Antigen kan man få elever intresserade eller ointresserade av skönlitteratur. Myndigheterna hävdar dock att viss litteratur måste läsas, för att viss kunskap ska uppnås. Det handlar också om att vissa böcker anses vara fel att läsa, att de får en viss effekt på den som läser det. Här menar Chambers (1993) att bara för att man läser till exempel Marx, blir man inte kommunist. Som vi ser det så borde det viktigaste vara att få elever intresserade och då måste man som lärare lyssna på elevers önskemål angående skönlitteratur. En viktig del i att läsa skönlitteratur är att eleverna får njuta och känna avslappning när de läser. Rosenblatt (2002) menar om att detta är en av de viktigaste anledningarna till att läsa. Litteraturen blir levande. Hon pratar också om att man genom litteraturen kan uppleva andra kulturer och att skaffa sig insikter om sig själv och detta tror vi är en viktig del i ungdomars liv, att få se hur andra har det men också att komma på saker om sig själv och växa utifrån det.

Som vi nämnde i vår resultatdel visar enkäten totalt 32 procent av eleverna läser skönlitteratur varav 64 är procent flickor och 36 procent pojkar. Även om detta inte är ett lysande resultat i sig, så visar det sig dock i övrigt att de flesta elever läser något. De som inte läser skönlitteratur läser i alla fall tidningar eller facklitteratur. Att hela 81 procent läser något minst en gång i veckan ser vi också som positivt för dessa båda faktorer innebär för oss att vi skulle kunna skapa oss en grund i ett läsprojekt tillsammans med eleverna. Det finns något som fångar deras intresse för läsning och det är upp till oss att fånga upp det och vidareutveckla det för att kunna ge eleverna möjlighet till att upptäcka läsningens företräden och få läslust. Vi måste också se till elevers multimediala kompetens som Olin-Scheller tar upp och inte se förbi den då den är en del i textbegreppet. Till exempel skulle man kunna läsa en bok och se motsvarande film parallellt för att få en fördjupad förståelse för innehållet, samt att filmen skulle eventuellt kunna hjälpa de elever som har läsproblem i någon form, att komma igång och komma vidare.

Hansson (1995) menar att all litteratur som finns och blir läst har en värdegrundande funktion. Detta är något man bör tänka på när man det gäller val av skönlitteratur, oavsett om valet ligger hos läraren eller eleven. Thavenius (1999) pratar om att synen på vad man ska läsa och varför har ändrats. Som vi anser det handlar det inte om vad man ska läsa och varför, utan det viktigaste är att uppmuntra eleverna till att läsa. När det gäller val av genre har eleverna i flertalet fall valt mer än en som de gillar. De som dominerar är deckare, äventyr, romantik, fantasy samt att i de fall man har uppgett att man gillar någon annan genre handlar det om verklighetsbaserade berättelser. Detta speglar sig även i att en övervägande del av eleverna har sagt att de föredrar litteratur som utspelar sig i nutid. Även på frågan om vad eleverna anser att man bör läsa i skolan kommer de verklighetsbaserade böckerna fram, men även fantasylitteraturen finns representerad här. Om vi tar dessa val av litteratur på allvar kanske eleverna kan känna sig mer motiverade till att läsa då de känner att de har fått göra sin röst hörd. Vi anser att detta är viktigt eftersom alla har olika preferenser och det som är utvecklande för en elev kanske inte alls är det för en annan. Att då ha en litterär kanon som alla ska tillägna sig ter sig som en bisarr företeelse om man med hjälp av urvalet vill öka elevers läslust. Däremot anser vi att alla genom litteraturhistorien ska känna till stora författare och dess verk.

På frågan vem som valt den bästa bok de läst i skolan uppger 80 procent av eleverna att det är de själva som gjort valet. När det gäller den sämsta boken de läst i skolan säger 60 procent att

det är läraren som utfört valet av bok. I samband med dessa frågor så bad vi eleverna att tala om varför de tyckte att en bok var bra eller dålig. Långt ifrån alla har svarat på detta men av dem som har svarat så är det genomgående svaret på frågan att en bra bok kan de relatera till och en dålig bok är tråkig samt att de säger att de inte har förstått vad den handlat om. Det självklara här som vi ser det är att eleverna själva ska få vara med och påverka vilken litteratur de vill läsa. Att läsa en bok som eleverna inte anser vara bra eller som de inte förstår, kan förstöra mer än det kan göra nytta. Molloy (1996) ger olika förslag på hur man kan arbeta med skönlitteratur med ungdomar för att göra det mer intressant. Ett förslag som hon pratar väldigt starkt för är identifikationsläsning. Att kunna identifiera sig med karaktärerna kan bidra till att man utvecklas som läsare. I enkäten vi gjorde fick vi veta att 53 procent av eleverna inte håller med Molloy, de anser inte att det är speciellt viktigt att känna igen sig i det man läser. 28 procent däremot tyckte att det var *mycket* viktigt att kunna känna igen sig och av de 28 procenten var flickor i grundskolan dominerande. En anledning till att det var övervägande flickor från grundskolan kan vara att de är inne i en övergångsperiod från barn till ungdom. De försöker att hitta sin plats i livet och att då läsa om andra i samma situationer kan hjälpa dem i sin utveckling. Det kan också vara en av orsakerna till att många elever svarade att de ville läsa mer verklighetsbaserade böcker på frågan om vad de anser att man bör läsa i skolan. Molloy menar att det är viktigt att hitta litteratur som ligger nära eleverna, som de kan relatera till. Detta val är något som både läraren och skolan styr. Som lärare måste man hitta rätt litteratur som kan knyta an till eleverna. För att lyckas med detta måste man, som Olin-Scheller talar om, veta hur elevernas fritidsläsning ser ut och känna till deras repertoar. Det gäller att vara lyhörd så att man kan öka elevens läslust.

6. Sammanfattning

Många elever går igenom hela sin skolgång med inställningen att läsning och skönlitteratur är det tråkigaste som finns. Vissa elever har bara läst ett fåtal böcker när de slutar skolan. Amborn och Hansson (2002) menar att skönlitteratur kan hjälpa elever att utforska sina egna men också andra människors möjligheter. De menar att om man läser skönlitteratur så utvecklas en rad olika saker hos dem som läser, som bland annat fantasifullhet, kreativitet, ökad språklig kompetens, större empatisk förmåga och ökade kunskaper.

Syftet med denna studie var att undersöka vad elever vill läsa och vad skolan har att erbjuda när det kommer till skönlitteratur och om skolans utbud av litteratur påverkar elevers läslust. För att uppnå syftet med vår uppsats och få svar på våra frågeställningar valde vi att arbeta med kvantitativa undersökningar. Vi delade in studien i två delar, dels gjorde vi en enkätundersökning och dels har vi tittat på vilken litteratur som finns i skolorna. Enkäten bestod av 14 frågor, där eleverna fick svara enskilt och anonymt. Resultatet från enkäterna har vi sammanställt i olika diagram.

Genom vår forskningsbakgrund och vårt resultat har vi kommit fram till följande: Elevers läslust påverkas av den skönlitteratur som de får läsa i skolan. Urvalet av litteratur spelar stor roll. Elevers val av litteratur stämmer till viss del överens med den skönlitteratur som finns på skolan, de tycker inte att utbudet av litteratur är dåligt men det är inte anser inte heller att det var bra. Betyget var sådär. Detta gynnar ju knappast läslusten hos eleverna, men förmodligen hämmar det inte heller. Genom att lyssna på elevers önskemål och göra dem delaktiga när det gäller val av skönlitteratur kan man som pedagog bidra till att öka motivationen till att läsa, att få eleverna intresserade av skönlitteratur.

”Lev många liv, läs många böcker” (Astrid Lindgren i Amborn & Hansson, 2002 s.5).

7. Slutsats

Frågorna vi ställde oss i samband med vår problemformulering var:

- Hur väl stämmer utbudet av litteratur i skolan överens med den litteratur eleverna vill eller skulle vilja läsa?
- Vad tycker elever om den litteratur de har tillgång till på skolan?
- Gynnar den befintliga litteraturen elevernas läslust?
- Hur kan pedagogen bidra till att läslusten gynnas ytterligare?

Efter att ha jämfört resultatet på enkäten med utbudet av skönlitteraturen i klassuppsättning har vi kommit fram till att elevernas val av litteratur till viss del stämmer överens med skolans utbud. Eleverna på de skolorna vi utfört vår enkät tycker inte att utbudet av litteratur är dåligt, men de tycker inte att det är bra heller utan betyget är att det är sådär. Detta tyder på att den litteraturen som finns knappast gynnar läslusten, men förmodligen hämmar den inte läslusten heller. En tanke vi får är att om eleverna får vara med och välja så utvecklas även deras motivation till läsning vilket i sin tur ökar deras bredd i läsandet så småningom. Vi har därmed fått vår uppfattning bekräftad om att eleverna måste få vara med i större utsträckning i valet om vad som ska läsas, samt att pedagogen måste kunna motivera anledningen till att de ska läsa.

8. Referenslista

Tryckta källor

Ahlén, B m.fl. (2003). *Läslust och lättläst: Att förebygga och reparera lässvårigheter och bevara läslusten*. Lund: Författarna och Bibliotekstjänst AB.

Amborn, H & Hansson, J (2002). *Läsglädje i skolan. En bok om litteraturundervisning med slukarålderns barn*. Falun: Falu Bokproduktion.

Chambers, A (2003). *Böcker inom oss. Om boksamtal*. Stockholm: Norstedts förlag AB.

Esaiasson, P m.fl. (2007) *Metodpraktikan – Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Vällingby: Elanders Gotab.

Hansson, G (1995) *Den omöjliga litteraturhistorien*, Stockholm: Carlsson bokförlag

Läraryrkesförbundet. (2004). *Lärarens handbok*. Stockholm: Läraryrkesförbundet.

Molloy, G (1996) *Reflekterande läsning och skrivning*. Lund: Studentlitteratur.

Molloy, G (2003). *Att läsa skönlitteratur med tonåringar*. Lund: Studentlitteratur.

Olin- Scheller, C (2006) *Mellan Dante och Big Brother: En studie om gymnasieelevers Textvärldar*. Karlstad: Universitetstryckeriet

Rosenblatt, L (2002). *Litteraturläsning som utforskning och upptäcktsresa*. Lund: Studentlitteratur.

Stensmo, C (1994) *Pedagogisk filosofi*, Lund: Studentlitteratur

Thavenius, J 1999 *Svenskämnets historia*, Lund: Studentlitteratur

Wolf, L 2002 *Läsaren som textskapare*, Lund: Studentlitteratur

Internetkällor

Skolverket

<http://www.skolverket.se/sb/d/618;jsessionid=962C0C696A4BC5EA3104347269911935>

071107

Bilaga 1

Grundskolans litteratur

Robinsonader *De hemligas ö* Wernström, *Kayak* Houston,

Uppväxt/Barndomsskildringar *Ondskan* Guillou, *Rym Shelley rym* Samuels, *Bombi Bitt och jag* Nilsson

Identitetssökande *Sandor slash Ida* Kadefors

Spänning *Misstaget* Hellberg, *Fjärde linjen* Engqvist & Palmström, *Baskervilles hund* Doyle

Äventyr *Vildhunden* Lindskog, *Silas och den svarta hästen* Bödker, *En världsomsegling under havet* Verne, *Huckleberry Finn* Twain

Fornordisk *Ragnarök* Sörensen,

Övrigt *En ö i havet* Thor, *En kamp för livet* Nilsson

Gymnasiets litteratur

Robinsonader *Flugornas herre* Golding

Uppväxt/Barndomsskildringar *Ondskan* Guillou, *Pojken som kallades det* Pelzer, *Svinalängorna* Alakoski, *Nässlorna blomma* Martinsson

Identitetssökande *En av grabbarna* Höglund, *Jag bröt med nazismen* Persson, *Ett öga rött* Khemiri,

Thriller *Dödlig strid* Follet,

Äventyr *Gullivers resor* Swift

Fornordisk *Trägudars land* Fridegård, *Gunnlaug Ormstungas saga – En islänningasaga*

Etik och moral *Mörkrets hjärta* Conrad, *Brott och straff* Dostojevskij, *FettpärLAN* Maupassant

Svensk modernism *Löwensköldska ringen* Lagerlöf, *Hemsöborna* Strindberg, *Invandrarna* Moberg

Bilaga 2

Enkät om läsvanor

Ålder: _____

Kille__ Tjej__

1 Vad läser du?

Skönlitteratur

Facklitteratur

Kurslitteratur

Tidningar

2 Hur ofta läser du?

Varje dag

En gång i veckan

En gång i månaden

Mer sällan

3 Vilken genre gillar/föredrar du?

Romantik

Fantasy

Science Fiction

Deckare

Äventyr

Annan _____

4 Läser du helst böcker som utspelar sig i:

Nutid

Historisk tid

Fantasy/ Sagovärldar

5 Hur viktigt är det att du kan känna igen dig i boken du läser:

Mycket viktigt

Viktigt

Inte så viktigt

Inte alls viktigt

6 Vilken är den bästa bok du läst i skolan?

---

7 Vem valde den?

Jag

Min lärare

8 Varför var den bra?

9 Vilken är den sämsta bok du läst i skolan?

---

10 Vem valde den?

Jag   Min lärare

11 Varför var den dålig?

12 Vad tycker du om böckerna som finns i skolan

Bra   Sådär   Dåliga

13 Ge förslag på en bok som du tycker att man kan/ska läsa i skolan.

---

14 Eventuella övriga kommentarer
